

ESG & SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK · BİLGİ NOTU

AB'de Araçların Tasarımı ve Kullanım Ömrünü Tamamlamış Araçların Yönetimine İlişkin Yeni Düzenleme

Avrupa Birliği Konseyi, 29 Haziran 2026 tarihinde araçların tasarımı ile kullanım ömrünü tamamlamış araçların yönetimine ilişkin yeni Tüzük'ü kabul etmiştir. Avrupa Parlamentosu tarafından daha önce kabul edilen düzenlemenin Konsey tarafından da onaylanmasıyla olağan yasama süreci tamamlanmış olup, söz konusu Tüzük mevcut kullanım ömrünü tamamlamış araçlara ilişkin AB düzenlemelerinin yerine geçecek yeni bir hukuki çerçeve oluşturacaktır.

Yeni Tüzük, Avrupa Yeşil Mutabakatı (European Green Deal) ile Döngüsel Ekonomi Eylem Planı (Circular Economy Action Plan) kapsamında hazırlanan düzenlemelerden biri olup, araçların tasarımından kullanım ömrü sonunda atık olarak yönetilmesine kadar geçen tüm yaşam döngüsünde kaynak verimliliğinin artırılmasını ve döngüsellik ilkelerinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda araçların tasarımı, üretimi, yeniden kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanımı ve kullanım ömrü sonundaki yönetimine ilişkin çeşitli yükümlülükler öngörülmektedir.

ÖZET

Hızlı Bakış

Regülasyon Konusu	AB'de araçların tasarımı ile kullanım ömrünü tamamlamış araçların (End-of-Life Vehicles – ELV) yönetimine ilişkin yeni Tüzük kabul edilmiştir. Düzenleme, araçların tüm yaşam döngüsü boyunca döngüsellik ilkelerinin güçlendirilmesini ve mevcut AB mevzuatının tek bir Tüzük altında birleştirilmesini amaçlamaktadır.
Yürürlük Tarihi	Tüzük, yürürlüğe girmesinden 2 yıl sonra uygulanmaya başlayacaktır. Geri dönüştürülmüş plastik kullanımına ilişkin hedefler ise yürürlükten itibaren 6. yılda (%15) ve 10. yılda (%25) kademeli olarak uygulanacaktır.
Etkilenen Sektör / Şirket(ler)	Başta otomotiv üreticileri olmak üzere otomotiv yan sanayi, araç parçası üreticileri, geri dönüştürülmüş hammadde tedarikçileri, geri dönüşüm ve atık yönetimi şirketleri ile kullanım ömrünü tamamlamış araçların işlenmesinde faaliyet gösteren yetkili tesisler. Düzenleme esas olarak binek otomobiller ve hafif ticari araçları kapsamaktadır.
İş Etkisi	Araç tasarımı, geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı, kullanım ömrünü tamamlamış araçların yönetimi, genişletilmiş üretici sorumluluğu, izlenebilirlik ve atık yönetimi süreçlerine ilişkin yeni yükümlülükler getirilmektedir.
Alınması Gereken Aksiyon Var mı?	Kapsama giren şirketlerin ürün tasarımı, malzeme tedariki, geri dönüştürülmüş içerik kullanımı, kullanım ömrünü tamamlamış araç yönetimi ve üretici sorumluluğuna ilişkin süreçlerini yeni Tüzük kapsamında gözden geçirmeleri ve uygulama takvimine uygun uyum planlaması yapmaları önerilmektedir.
Sektöre Notlar / İstisnalar	Tüzük hükümleri esas olarak binek otomobiller ve hafif ticari araçlara uygulanacaktır. Ağır ticari araçlar, motosikletler ve özel amaçlı araçlar bakımından ise daha sınırlı yükümlülükler öngörülmektedir. Avrupa Komisyonu'nun ilerleyen dönemde geri dönüştürülmüş çelik, alüminyum, magnezyum ve kritik hammaddelere ilişkin ilave hedefler belirlemesi beklenmektedir.
Yönetici Notu	Düzenleme, otomotiv sektöründe faaliyet gösteren ve AB pazarına üretim veya ihracat yapan şirketler bakımından orta ve uzun vadede uyum hazırlıklarını gerektirmektedir. Özellikle ürün tasarımı, malzeme tedariki ve kullanım ömrünü tamamlamış araçların yönetimine ilişkin süreçlerin uygulama takvimi dikkate alınarak değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

MADDE 4 & 6

Araç Tasarımına ve Geri Dönüştürülmüş İçerik Kullanımına İlişkin Yeni Yükümlülükler

Tüzük ile üreticilerin, araçları **söküm, onarım, yeniden kullanım ve geri dönüşüm süreçlerini kolaylaştıracak şekilde** tasarımları öngörülmektedir. Bu suretle, kullanım ömrünü tamamlamış araçlardan elde edilen malzemelerin yeniden ekonomiye kazandırılması ve doğal kaynak kullanımının azaltılması amaçlanmaktadır.

Düzenleme ayrıca, yeni araçlarda kullanılacak **geri dönüştürülmüş plastik** miktarına ilişkin kademeli hedefler belirlemektedir. Buna göre, Tüzüğün yürürlüğe girmesinden **altı yıl sonra**, yeni araçlarda kullanılan plastiğin en az **%15'inin** geri dönüştürülmüş plastikten oluşması gerekecek; bu oran **onuncu yılda %25'e** yükselecektir. Ayrıca, kullanılan geri dönüştürülmüş plastiğin en az **%20'sinin kullanım ömrünü tamamlamış araçlardan** elde edilmesi zorunlu olacaktır.

Bunun yanında, Avrupa Komisyonu'nun Tüzüğün yürürlüğe girmesinden sonraki **bir yıl içerisinde** tamamlayacağı fizibilite çalışması doğrultusunda, **geri dönüştürülmüş çelik, alüminyum, magnezyum ve kritik hammaddeler** bakımından da yeni içerik hedefleri belirlemesi öngörülmektedir.

MADDE 5

Araçlarda Kullanılan Zararlı Maddelere İlişkin Kısıtlamalar

Tüzük, araçlar ile bunların parça ve bileşenlerinde bulunan **endişe verici maddelerin** kullanımının mümkün olan en düşük seviyeye indirilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda Avrupa Komisyonu'nun, Tüzüğün yürürlüğe girmesinden itibaren **on sekiz ay içinde**, söz konusu maddelerin yeniden kullanım ve geri dönüşüm süreçleri ile çevre ve insan sağlığı üzerindeki etkilerini değerlendiren bir rapor hazırlaması öngörülmektedir.

Ayrıca, **Tüzüğün yürürlüğe girmesinden altı yıl sonra tip onayı alan araç tipleri** ile bu araçlar için piyasaya arz edilen yeni parça ve bileşenlerde **kurşun, cıva, kadmiyum ve altı değerlikli kromun** kullanılması esas itibarıyla yasaklanmaktadır. Bununla birlikte, Tüzüğün **IV sayılı Ekinde** belirtilen koşullar ve azami konsantrasyon değerleri kapsamında belirli istisnalar uygulanabilecektir. Araçlara entegre edilen ve **(EU) 2023/1542 sayılı Batarya Tüzüğü** kapsamında değerlendirilen bataryalar ise bu düzenlemenin kapsamı dışında bırakılmaktadır.

MADDE 13

Dijital Döngüsellik Araç Pasaportu

Tüzük ile, araçların döngüsellğine ilişkin bilgilerin dijital ortamda erişilebilir olmasını sağlamak amacıyla **Dijital Döngüsellik Araç Pasaportu (Digital Circularity Vehicle Passport)** uygulaması getirilmektedir. Buna göre, **Tüzüğün yürürlüğe girmesinden altı yıl sonra tip onayı alan ve piyasaya arz edilen araçların** Dijital Döngüsellik Araç Pasaportuna sahip olması gerekecektir.

Pasaportun ücretsiz olarak erişilebilir olması; araç parçalarının sökülmesi ve değiştirilmesine ilişkin bilgiler, kurşun, cıva, kadmiyum veya altı değerlikli krom içeren parçalara ilişkin bilgiler, geri dönüştürülmüş içerik oranına ilişkin beyanlar ile ilgili araç tipine ait yedek parça kataloğu gibi bilgileri içermesi öngörülmektedir. Ayrıca pasaportun **açık standartlara dayanması, birlikte çalışabilir bir formatta hazırlanması ve makine tarafından okunabilir nitelikte olması** gerekmektedir. Bunun yanında, batarya pasaportu başta olmak üzere AB mevzuatı uyarınca oluşturulan diğer araçlara ilişkin dijital pasaportlarla uyumlu ve birlikte çalışabilir olması da aranmaktadır.

Avrupa Komisyonu'nun, **Tüzüğün yürürlüğe girmesinden itibaren kırk sekiz ay içerisinde**, pasaporta erişim usulleri ile teknik tasarımına ve işleyişine ilişkin kuralları belirleyen uygulama tasarruflarını kabul etmesi öngörülmektedir.

MADDE 16 – 22

Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu

Tüzük ile **genişletilmiş üretici sorumluluğu (Extended Producer Responsibility – EPR)** kapsamı genişletilmektedir. Bu çerçevede üreticiler, araçların kullanım ömrü sona erdikten sonraki süreçler bakımından da mali ve organizasyonel sorumluluk üstlenecektir.

Üreticilerin, kullanım ömrünü tamamlamış araçların **ücretsiz olarak teslim alınmasını sağlaması**, bu araçların **yetkilendirilmiş işleme tesislerinde çevre mevzuatına uygun şekilde işlenmesini temin etmesi** ve araç tasarımında **döngüsellik ilkelerini gözetmesi** gerekecektir.

Ayrıca, üreticilerin yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla **kayıt sistemine kaydolmaları** öngörülmektedir. Bunun yanında, üreticiler tarafından ödenecek katkı paylarının, araç tasarımında döngüsellik ilkelerini teşvik edecek şekilde **farklılaştırılması (ücret modülasyonu)** düzenlenmektedir.

MADDE 23 – 37

Kullanım Ömrünü Tamamlamış Araçların Yönetimi

Tüzük, kullanım ömrünü tamamlamış araçların (End-of-Life Vehicles – ELV) yönetimine ilişkin kuralları yeniden düzenlemekte; araçların izlenebilirliğini artırmayı, kayıt dışı söküm faaliyetlerini önlemeyi ve kullanım ömrünü tamamlamış araçların çevreye uygun şekilde işlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda öne çıkan düzenlemeler aşağıda özetlenmektedir:

- **Kullanım ömrünü tamamlamış araçların kayıt dışı şekilde sökülmesi veya ikinci el araç görünümü altında ihraç edilmesini önlemeye yönelik yeni izlenebilirlik ve kontrol mekanizmaları** getirilmektedir.
- **Kullanım ömrünü tamamlamış araç niteliğini kazanan araçlar**, yalnızca yetkilendirilmiş işleme tesislerinde işleme tabi tutulabilecek; bu araçların ikinci el araç olarak yeniden satılması veya ihraç edilmesi mümkün olmayacaktır.
- **Karayolunda kullanılmaya elverişli olmayan ikinci el araçların Avrupa Birliği dışına ihracatı** yasaklanmaktadır.
- Kullanım ömrünü tamamlamış aracın yetkilendirilmiş işleme tesisine teslim edilmesi halinde, araç sahibine **elektronik ortamda bir imha belgesi (Certificate of Destruction)** düzenlenecek; aracın tescil kaydı ancak bu belgenin düzenlenmesinin ardından silinebilecektir. Bir üye devlette düzenlenen imha belgeleri diğer tüm üye devletlerde de geçerli olacaktır.

- İkinci el araçların mülkiyetinin devri sırasında, ekonomik operatörlerin aracın kullanım ömrünü tamamlamış araç niteliğinde olmadığını gösteren belgeleri ibraz etmeleri gerekecektir. Kaza sonucu hasar gören araçların değerlendirilmesi sırasında, sigorta şirketleri veya bunlar adına değerlendirme yapan araç eksperleri tarafından aracın kullanım ömrünü tamamlamış araç niteliğinde olup olmadığı da değerlendirilecektir.
- Kullanım ömrünü tamamlamış araçların işlenmesine ilişkin olarak, **yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım hedefleri** belirlenmektedir. Buna göre, Tüzüğün yürürlüğe girmesini takip eden üç yılın ardından araç başına ortalama ağırlık esas alınarak, bataryalar hariç yeniden kullanım ve geri kazanım oranının en az **%95**, yeniden kullanım ve geri dönüşüm oranının ise en az **%85** olması gerekecektir.
- Tüzüğün yürürlüğe girmesini takip eden beş yılın ardından, kullanım ömrünü tamamlamış araçlarda bulunan plastiklerin toplam ortalama ağırlığının en az **%30'unun geri dönüştürülmesi** hedeflenmektedir. Ayrıca, kullanım ömrünü tamamlamış araçların işlenmesi sonucunda ortaya çıkan ve geri kazanılamayan belirli atıkların **düzenli depolama sahalarında bertarafına ilişkin yeni kısıtlamalar** getirilmektedir.

MADDE 2 & 59

Kapsam ve Uygulama Takvimi

Tüzük, farklı araç kategorileri bakımından kademeli bir uygulama takvimi öngörmektedir. Bu kapsamda;

- Tüzük hükümleri esas itibarıyla **binek otomobiller (M1)** ile **hafif ticari araçlar (N1)** bakımından uygulanacaktır.
- **M1 ve N1 kategorisindeki özel amaçlı araçlar** bakımından Tüzük hükümleri, genel uygulama tarihinden **üç yıl sonra** uygulanacaktır.
- **Ağır ticari araçlar (M2, M3, N2, N3), römorklar (O kategorisi) ve L kategorisi araçlar** bakımından ise **beş yıllık** geçiş süresi öngörülmektedir.
- **Küçük seri hâlinde üretilen araçlar, silahlı kuvvetler ile acil hizmetlerde kullanılan araçlar, tarihi veya özel kültürel öneme sahip araçlar ile belirli römork tipleri** Tüzüğün kapsamı dışında tutulmaktadır.
- Araç tasarımına ilişkin **geri dönüştürülmüş içerik yükümlülükleri, zararlı maddelere yönelik kısıtlamalar ve Dijital Döngüsellik Araç Pasaportu** uygulaması, **Tüzüğün yürürlüğe girmesinden altı yıl sonra tip onayı alan araç tipleri** bakımından uygulanmaya başlanacaktır.
- Tüzük, **yürürlüğe girmesinden iki yıl sonra** uygulanmaya başlayacaktır.

- Avrupa Komisyonu'nun, Tüzüğün yürürlüğe girmesini takip eden **bir yıl içerisinde** tamamlayacağı fizibilite çalışması doğrultusunda, geri dönüştürülmüş **çelik, alüminyum, magnezyum ve kritik hammaddelere** ilişkin yeni içerik hedefleri belirlemesi öngörülmektedir.
- Tüzük ile mevcut **2000/53/EC sayılı Kullanım Ömrünü Tamamlamış Araçlar Direktifi** ile **2005/64/EC sayılı Araçların Yeniden Kullanılabilirliği, Geri Dönüştürülebilirliği ve Geri Kazanılabilirliğine İlişkin Direktif** yürürlükten kaldırılmakta; ayrıca (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2019/1020 ve (EU) 2023/1542 sayılı Tüzüklerde değişiklik yapılmaktadır.

MADDE 2 & 59

Uygulama Takvimi – Genel Görünüm

Referans tarih: Tüzüğün yürürlüğe giriş tarihi

+2 yıl

+3 yıl

+5 yıl

+6 yıl

Genel uygulama başlangıcı

Binek otomobiller (M1) ve hafif ticari araçlar (N1) bakımından Tüzük hükümleri uygulanmaya başlanacaktır.

Özel amaçlı M1/N1 araçları

M1 ve N1 kategorisindeki özel amaçlı araçlar bakımından Tüzük hükümleri uygulanacaktır.

Diğer araç kategorileri

Ağır ticari araçlar (M2, M3, N2, N3), römorklar (O kategorisi) ve L kategorisi araçlar bakımından Tüzük hükümleri uygulanacaktır.

Araç tasarımına ilişkin yükümlülükler

Geri dönüştürülmüş içerik hedefleri, zararlı madde kısıtlamaları ve Dijital Döngüsellik Araç Pasaportu yükümlülüğü tip onayı alan araç tipleri bakımından uygulanmaya başlanacaktır.

Kapsam dışında kalan araçlar: Küçük seri hâlinde üretilen araçlar, silahlı kuvvetler ve acil hizmetlerde kullanılan araçlar, tarihi veya özel kültürel öneme sahip araçlar ile belirli römork tipleri.

Hukuki çerçeve: Tüzük ile 2000/53/EC sayılı Kullanım Ömrünü Tamamlamış Araçlar Direktifi ile 2005/64/EC sayılı Araçların Yeniden Kullanılabilirliği, Geri Dönüştürülebilirliği ve Geri Kazanılabilirliğine İlişkin Direktif yürürlükten kaldırılmakta; ayrıca (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2019/1020 ve (EU) 2023/1542 sayılı Tüzüklerde değişiklik yapılmaktadır.

MADDE 49

İdari Yaptırımlar

Tüzük uyarınca, üye devletlerin Tüzük hükümlerinin ihlali halinde uygulanacak yaptırımlara ilişkin ulusal düzenlemeleri oluşturması gerekmektedir. Bu kapsamda, Tüzüğün yürürlüğe girmesinden itibaren otuz altı ay içerisinde etkili, orantılı ve caydırıcı nitelikte yaptırımların belirlenmesi ve bunların uygulanmasını sağlayacak gerekli tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Yeni Tüzük ile Avrupa Birliği, araçların tasarımından kullanım ömrü sonundaki yönetimine kadar uzanan sürece ilişkin kuralları tek bir düzenleyici çerçeve altında toplamaktadır. Düzenleme; araç tasarımı, geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı, genişletilmiş üretici sorumluluğu, Dijital Döngüsellik Araç Pasaportu, kullanım ömrünü tamamlamış araçların yönetimi ve geri dönüşüm hedeflerine ilişkin yeni yükümlülükler getirmektedir.

Hükümler kademeli olarak uygulanacak olmakla birlikte, düzenlemenin yalnızca AB'deki araç üreticilerini değil, AB pazarına araç veya otomotiv ekipmanı ihraç eden Türk üreticileri ile otomotiv tedarik zincirinde yer alan şirketleri de dolaylı olarak etkilemesi beklenmektedir. Özellikle geri dönüştürülmüş içerik kullanımı, ürünlerin sökülebilirliği ve geri dönüştürülebilirliği, malzeme izlenebilirliği ve dijital ürün verilerine ilişkin gerekliliklerin, tedarik zinciri boyunca sözleşmesel ve teknik yükümlülükler aracılığıyla Türk tedarikçilere de yansması söz konusu olabilecektir. Bu nedenle, AB pazarına üretim yapan şirketlerin ilgili ikincil düzenlemeleri ve müşterilerinden kaynaklanabilecek yeni teknik gereklilikleri yakından takip etmeleri önem taşımaktadır.